ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

25. října 2011 *

Ve věci C-110/10 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 26. února 2010,

Solvay SA, se sídlem v Bruselu (Belgie), zastoupená P. Foriersem, R. Jafferalim, F. Louisem a A. Vallerym, avocats,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

přičemž další účastnicí řízení je:

Evropská komise, zastoupená J. Currallem a F. Castillem de la Torre, jako zmocněnci, ve spolupráci s N. Coutrelisem, avocate, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

* Jednací jazyk: francouzština.

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot a U. Lõhmus, předsedové senátů, A. Rosas (zpravodaj), R. Silva de Lapuerta, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadžev a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: R. Şereş, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 18. ledna 2011,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 14. dubna 2011,

vydává tento

Rozsudek

1 Svým kasačním opravným prostředkem se společnost Solvay SA (dále jen „Solvay“) domáhá zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 17. prosince 2009, Solvay v. Komise (T-58/01, Sb. rozh. s. II-4781, dále jen „napadený rozsudek“), kterým byla zamítnuta její žaloba na zrušení rozhodnutí Komise 2003/5/ES ze dne 13. prosince 2000 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (COMP/33.133 – B: Uhličitan sodný – Solvay,

CFK) (Úř. věst. 2003, L 10, s. 1, dále jen „sporné rozhodnutí“) a podpůrně na zrušení nebo snížení uložené pokuty.

Skutečnosti předcházející sporu

2 Solvay je významnou chemickou společností. Její zakladatel, Ernest Solvay, objevil metodu umožňující syntetickou výrobu sody, která je surovinou využívanou zejména při výrobě skla. Soda se rovněž využívá v chemickém průmyslu při výrobě čisticích prostředků, jakož i v odvětví zpracování kovů.

3 Okolo roku 1870 Solvay udělila výrobní licenci podniku Brunner, Mond & Co., jedné ze společností, které byly původně součástí Imperial Chemical Industries (dále jen „ICI“). Solvay a Brunner, Mond & Co. si mezi sebou rozdělili sféry vlivu (tzv. „kartel Alkali“), a to tak, že Solvay aktivně vyvíjela svou činnost na evropském kontinentě, zatímco Brunner, Mond & Co působila na britských ostrovech, v Britském společenství národů a v dalších afrických, asijských a jihoamerických zemích. Původní dohoda byla několikrát obnovována, mimo jiné v roce 1945.

4 Na konci osmdesátých let 20. století byla Solvay hlavním výrobcem sody jak na úrovni Evropského společenství, kde reprezentovala 60 % trhu, tak i na světové úrovni. ICI byla druhým nejdůležitějším výrobcem. Následovány byly čtyřmi malými výrobci, a sice společnostmi Rhône-Poulenc, Akzo, Matthes & Weber a Chemische Fabrik Kalk (dále jen „CFK“).

5 Přírodní soda byla těžena ve Spojených státech. Náklady na její výrobu byly nižší než náklady na výrobu syntetické sody, ale bylo nutno připočíst k nim náklady na přepravu. Podniky ze Společenství byly po dobu několika let chráněny antidumpingovými opatřeními, která ale byla přezkoumávána právě v době, kdy Komise Evropských společenství zahájila řízení za účelem prošetření sporných praktik. Bylo možné, že se již dumping neprokáže.

6 Výrobci ze zemí východní Evropy byli rovněž konkurenty, nicméně pokud jde o množství sody, představovali málo významnou konkurenci. Dovozy z těchto zemí byly rovněž předmětem antidumpingových opatření.

7 Bylo možné konstatovat, že na trhu Společenství došlo k rozdělení sfér vlivu mezi Solvay a ICI, jakož i k rozdělení vnitrostátních trhů s výraznými rozdíly v cenách.

8 Majíc podezření, že existují dohody mezi různými výrobními společnostmi ze Společenství, Komise na začátku roku 1989 provedla šetření u hlavních výrobců sody a opatřila si kopie řady dokumentů. Tato šetření byla doplněna žádostmi o informace.

9 Dne 13. března 1990 Komise zaslala společné oznámení námitek Solvay, ICI a CFK. Vytýkaná protiprávní jednání spočívala v porušení:

– článku 85 Smlouvy o EHS (později článek 85 Smlouvy o ES, nyní po změně článek 81 ES), kterého se měly dopustit Solvay a ICI,

– článku 85 Smlouvy, kterého se měly dopustit Solvay a CFK,

– článku 86 Smlouvy o EHS (později článek 86 Smlouvy o ES, nyní po změně článek 82 ES), kterého se měla dopustit Solvay,

– článku 86 Smlouvy, kterého se měla dopustit ICI.

10 Komise nezpřístupnila každému podniku všechny dokumenty, nýbrž pouze dokumenty týkající se protiprávních jednání, která mu byla vytýkána. Kromě toho nebyly mnohé dokumenty nebo pasáže dotyčným podnikům zpřístupněny z důvodu důvěrnosti údajů.

11 Uvedené podniky byly vyzvány, aby se dostavily ke slyšení. Zdá se, že Solvay si nepřála zúčastnit se těchto slyšení.

12 Dne 19. prosince 1990 Komise přijala čtyři následující rozhodnutí:

– rozhodnutí 91/297/EHS v řízení podle článku [81 ES] (IV/33.133 – A: Uhličitan sodný – Solvay, ICI) (Úř. věst. 1991 L 152, s. 1), ve kterém Komise Solvay a ICI v zásadě vytýkala, že pokračovaly v rozdělování trhu se sodou navzdory jejich tvrzení, že dohoda uzavřená v průběhu roku 1945 již dlouho nebyla používána, a ve kterém za účelem prokázání toho, že jednání na sobě nebyla nezávislá (tzv. „paralelní jednání"), konstatovala zejména skutečnost, že za určitých okolností dodávala Solvay jménem ICI, jakož i to, že mezi těmito dvěma podniky docházelo k častému kontaktu;

– rozhodnutí 91/298/EHS v řízení podle článku [81 ES] (IV/33.133 – B: Uhličitan sodný – Solvay, CFK) (Úř. věst. 1991 L 152, s. 16), ve kterém Komise vytýkala Solvay a CFK, že uzavřely cenovou dohodu výměnou za poskytnutí záruky, která CFK umožňovala dosažení určitého minimálního ročního objemu prodeje;

– rozhodnutí 91/299/EHS v řízení podle článku [82 ES] (IV/33.133 – C: Uhličitan sodný – Solvay) (Úř. věst. 1991 L 152, s. 21), ve kterém Komise vytýkala Solvay to, že zneužila svého dominantního postavení tím, že uplatňovala systém slev a rabatů zakládající se na limitním objemu, směřující k zavázání si zákazníků ve výši jejich celkové potřeby odběru a k vyloučení ostatních soutěžitelů;

– rozhodnutí 91/300/EHS v řízení podle článku [82 ES] (IV/33.133 – D: Uhličitan sodný – ICI) (Úř. věst.1991 L 152, s. 40), ve kterém Komise vytýkala jednání téhož druhu ICI.

13 Tato čtyři rozhodnutí byla napadena před Tribunálem. Solvay se domáhala zrušení rozhodnutí 91/297 (věc T-30/91), 91/298 (věc T-31/91) a 91/299 (věc T-32/91). ICI se domáhala zrušení rozhodnutí 91/297 (věc T-36/91) a 91/300 (věc T-37/91). CFK naopak zaplatila pokutu, která jí byla uložena rozhodnutím 91/298.

14 V tomto ohledu je důležité připomenout, že Tribunál prohlásil dne 27. února 1992 za nicotné rozhodnutí Komise týkající se kartelové dohody mezi podniky vyrábějícími polyvinylchlorid (PVC) z důvodu nesprávného ověření uvedeného rozhodnutí (rozsudek ze dne 27. února 1992, BASF a další v. Komise, T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 a T-104/89, Recueil, s. II-315). Ve věcech uvedených v bodě 13 tohoto rozsudku, ve kterých byla

navrhovatelkou, Solvay předložila „doplňující návrhová žádání", ve kterých uvedla nový žalobní důvod směřující k tomu, aby bylo rozhodnutí, jehož zrušení navrhovala původně, prohlášeno za nicotné, poukazujíc na dva novinové články, z nichž vyplynulo, že Komise uznala, že neověřila žádné rozhodnutí již 25 let.

15 Poté, co Soudní dvůr rozhodl rozsudkem ze dne 15. června 1994, Komise v. BASF a další (C-137/92 P, Recueil, s. I-2555) o kasačním opravném prostředku podaném proti uvedenému rozsudku, přijal Tribunál další organizační procesní opatření v projednávané věci, zejména Komisi vyzval, aby předložila mimo jiné znění rozhodnutí napadeného navrhovatelkou, tak jak bylo ověřeno v době jeho vydání. Komise odpověděla, že považuje za vhodné, aby se Tribunál nezabýval opodstatněností tohoto žalobního důvodu, dokud nerozhodne o jeho přípustnosti. Tribunál však ve svém usnesení ze dne 25. října 1994 Komisi uložil, aby předložila shora uvedené znění, což splnila a předložila znění uvedeného rozhodnutí. Řeči účastníků řízení a jejich odpovědi na otázky položené Tribunálem byly vyslechnuty na jednání konaném ve dnech 6. a 7. prosince 1994.

16 Tribunál vydal dne 29. června 1995 pět rozsudků.

17 Rozhodnutí 91/297 bylo zrušeno z důvodu porušení práva na obhajobu rozsudky ze dne 29. června 1995 Solvay v. Komise (T-30/91, Recueil, s. II-1775) a ICI v. Komise (T-36/91, Recueil, s. II-1847) s odůvodněním, že Komise neposkytla v rámci správního řízení dostatečný přístup k dokumentům obsaženým ve spise, zejména k těm dokumentům, které mohly být užitečné z hlediska obhajoby. K tomu, aby se mělo za to, že pochybení, k němuž došlo v rámci správního řízení, nemůže být zhojeno během soudního řízení, Tribunál konkrétně v bodě 98 výše citovaného rozsudku Solvay v. Komise zdůraznil, že „pokud se žalobkyně mohla ve správním řízení odvolávat na dokumenty, které by mohly svědčit v její prospěch, mohla případně ovlivnit rozhodnutí kolegia členů Komise alespoň v rozsahu, v němž šlo o důkazní hodnotu vytýkaného paralelního a pasivního jednání od počátku, a tudíž po celou dobu trvání

protiprávního jednání." Jak ve výše uvedeném rozsudku Solvay v. Komise, tak i ve výše uvedeném rozsudku ICI v. Komise Tribunál rozhodl, že Komise měla poskytnout alespoň seznam dokumentů pocházejících od ostatních podniků, aby bylo možno ověřit jejich přesný obsah a jejich užitečnost pro obhajobu.

18 Rozhodnutí 91/298 bylo zrušeno, pokud jde o Solvay, rozsudkem ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-31/91, Recueil, s. II-1821), s odůvodněním, že toto rozhodnutí Komise nebylo řádně ověřeno.

19 Rozhodnutí 91/299 bylo zrušeno ze stejného důvodu rozsudkem ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-32/91, Recueil, s. II-1825).

20 Rozhodnutí 91/300 bylo předmětem rozsudku ze dne 29. června 1995, ICI v. Komise (T-37/91, Recueil, s. II-1901). Tribunál zamítl žalobní důvody a argumenty vyplývající z nepředání dokumentů pocházejících od ostatních podniků s odůvodněním, že tyto dokumenty nemohly být využity k obhajobě navrhovatelky, jakož i z nepředání seznamu dokumentů samotnou navrhovatelkou. Přesto však zrušil napadené rozhodnutí z důvodu nesprávného ověření.

21 Výše uvedené rozsudky ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-31/91), a Solvay v. Komise (T-32/91), byly předmětem kasačních opravných prostředků Komise, které vedly k vydání rozsudku ze dne 6. dubna 2000, Komise v. Solvay (C-287/95 P a C-288/95 P, Recueil, s. I-2391). Proti výše uvedenému rozsudku ze dne 29. června 1995, ICI v. Komise (T-37/91), byl rovněž namířen kasační opravný prostředek, který vedl k vydání rozsudku ze dne 6. dubna 2000, Komise v. ICI (C-286/95 P, Recueil, s. I-2341). Tyto kasační opravné prostředky byly Soudním dvorem zamítnuty uvedenými dvěma rozsudky ze dne 6. dubna 2000, Komise v. Solvay a Komise v. ICI.

22 Pokud jde o Solvay, Komise přijala dne 13. prosince 2000 dvě nová rozhodnutí, a to:

– Sporné rozhodnutí, které je obdobou rozhodnutí 91/298. Znění těchto rozhodnutí jsou v podstatě totožná. Sporné rozhodnutí kromě toho obsahuje popis řízení. Jeho adresátem je Solvay, podnik, kterému Komise ukládá pokutu 3 miliony eur.

– Rozhodnutí 2003/6/ES v řízení podle článku 82 Smlouvy o ES (COMP/33.133 – C: Uhličitan sodný – Solvay, CFK) (Úř. věst. 2003, L 10, s. 10), které je obdobou rozhodnutí 91/299, ale které kromě toho obsahuje popis řízení. Komise tímto rozhodnutím ukládá Solvay pokutu ve výši 20 milionů eur.

23 Solvay podala proti těmto rozhodnutím žaloby. Tribunál tyto žaloby zamítl rozsudkem ze dne 17. prosince 2009, Solvay v. Komise (T-57/01, Sb. rozh. s. II-4621), a napadeným rozsudkem.

Řízení před Tribunálem

24 Jelikož navrhovatelka uplatnila žalobní důvod vycházející z neposkytnutí přístupu ke spisu, vyzval Tribunál dne 19. prosince 2003 Komisi, aby předložila zejména podrobný seznam všech dokumentů tvořících spis. Komise poté, co požádala o prodloužení stanovené lhůty, předložila první a následně druhý seznam. Solvay požádala o to, aby mohla nahlížet do některých dokumentů. V průběhu tohoto období dokazování Komise přiznala, že ztratila některé spisy a že nemohla vyhotovit seznam dokumentů obsažených v těchto spisech, neboť podle ní nebyly k nalezení ani rejstříky těchto

pořadačů. Navrhovatelka (dne 15. července 2005) a Komise (dne 17 listopadu 2005) předložily svá písemná vyjádření týkající se užitečnosti dokumentů, do kterých Solvay nahlížela za účelem své obhajoby. V průběhu roku 2008 byly účastníkům řízení ještě položeny různé dotazy. Jednání se konalo dne 26. června téhož roku.

Napadený rozsudek

Argumentace na podporu návrhového žádání směřujícího ke zrušení sporného rozhodnutí

25 Navrhovatelka uplatnila čtyři žalobní důvody rozdělené na několik částí, jež obsahovaly řadu argumentů.

První žalobní důvod, vycházející z uplynutí doby

– Nesprávné uplatnění právní úpravy promlčení

26 Solvay tvrdila, že běh promlčecí lhůty pro stíhání vypočtené v souladu s nařízením Rady (EHS) č. 2988/74 ze dne 26. listopadu 1974 o promlčení v záležitostech stíhání a výkonu práva v oblasti dopravy a hospodářské soutěže v Evropském hospodářském společenství (Úř. věst. L 319, s. 1; Zvl. vyd. 07/01, s. 61), se po dobu řízení o kasačním opravném prostředku nezastavuje. Podle jejího názoru mohla Komise přijmout nové

rozhodnutí ihned po vyhlášení výše uvedeného rozsudku ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-31/91). Podáním kasačního opravného prostředku riskovala o to víc tím, že znala výše uvedený rozsudek Komise v. BASF a další, ve kterém se Soudní dvůr vyjádřil k otázce nesprávného ověřování právních aktů.

27 Tribunál v napadeném rozsudku s odkazem na argument použitý v rozsudku ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375), který se týkal druhého rozhodnutí ve věci „PVC", uvedl, že bylo třeba vzít v úvahu, že období, během něhož probíhalo řízení o kasačním opravném prostředku před Soudním dvorem, představovalo období, v němž dochází k zastavení běhu promlčecí lhůty (body 78 až 90). Poukázal na praktické obtíže vyvolané řešením navrhovaným Solvay, a sice že by vedle sebe eventuelně existovala současně dvě rozhodnutí v případě, kdy by Soudní dvůr vyhověl kasačnímu opravnému prostředku Komise.

– Porušení zásady přiměřené délky řízení

28 Tribunál přezkoumal všechny fáze řízení, jakož i celkovou délku řízení. Kromě toho uvedl, že vzhledem k tomu, že sporné rozhodnutí je v zásadě totožné s rozhodnutím 91/298, právo na obhajobu nebylo porušeno navzdory uplynutí doby. V bodě 122 napadeného rozsudku konkrétně uvedl, že navrhovatelka se výslovně vzdala možnosti snížení pokuty z důvodu odškodnění a že nepodala ani návrh na náhradu škody.

Druhý žalobní důvod, vycházející z porušení podstatných formálních náležitostí stanovených pro přijetí a ověření sporného rozhodnutí

29 Tribunál zamítl první dvě části tohoto žalobního důvodu, vycházející z porušení zásady kolegiality a zásady právní jistoty. Pokud jde o porušení práva navrhovatelky

být znova vyslechnuta, Tribunál uvedl, že sporné rozhodnutí mělo v podstatě stejné znění jako rozhodnutí 91/298, a že Komise proto nemusela znovu navrhovatelku vyslechnout (bod 172 napadeného rozsudku). Tribunál kromě toho zamítl část tohoto žalobního důvodu vycházející z nevykonání nové porady poradního výboru pro restriktivní praktiky a dominantní postavení a z nesprávného složení tohoto výboru.

30 Tribunál rovněž zamítl část téhož žalobního důvodu vycházející z porušení zásad nestrannosti, řádné správy a proporcionality.

Třetí žalobní důvod, vycházející ze skutečnosti, že obchod mezi členskými státy nebyl ovlivněn

31 Navrhovatelka popřela údajnou obchodní strategii, která jí byla vytýkána. Podle Tribunálu však nenapadla znění dohody uzavřené s CFK (bod 214 napadeného rozsudku). Tribunál v bodě 215 napadeného rozsudku uvedl, že taková dohoda o záruce týkající se minimálního ročního objemu prodeje na národním trhu může přitom z podstaty věci odklonit obchodní toky ze směru, který by jinak měly, aniž by bylo třeba prokázat existenci obchodní strategie.

Čtvrtý žalobní důvod, vycházející z porušení práva na přístup ke spisu

32 Tribunál zkoumal, zda nezpřístupnění některých dokumentů v průběhu správního řízení zabránilo navrhovatelce v tom, aby se seznámila s dokumenty, které mohly být

užitečné pro její obhajobu. Nejprve uvedl, že dohoda uzavřená s CFK prokázala, že obchod mezi členskými státy byl ovlivněn a že argument založený na obchodní strategii neměl v tomto ohledu vliv, a poté dospěl k záporné odpovědi. Tribunál zkoumal část vycházející z neúplného zpřístupnění spisu. Nejprve se pokusil určit, co obsahovaly spisy ztracené Komisí, a následně v bodě 262 napadeného rozsudku ověřil, že jednání vytýkaná Solvay byla prokázána dokumenty obsaženými v existujících spisech a že „nic přitom neumožňuje předpokládat, že by [navrhovatelka] mohla v chybějících ‚podspisech' objevit dokumenty, které by mohly vyvrátit konstatování Komise".

Argumentace na podporu návrhových žádání směřujících ke zrušení nebo ke snížení pokuty

33 Navrhovatelka uvedla pět žalobních důvodů, vycházejících z nesprávného posouzení závažnosti protiprávních jednání, nesprávného posouzení délky trvání protiprávních jednání, z toho, že Komise chybně zohlednila přitěžující okolnosti, z existence polehčujících okolností a z nepřiměřenosti pokuty, zejména vzhledem k uplynutí doby.

34 V bodě 303 napadeného rozsudku Tribunál uvedl, že Komise neprokázala, že dotčené protiprávní jednání pokračovalo až do konce roku 1990. V důsledku toho snížil uloženou pokutu o 25 %.

35 Závěrem Tribunál stanovil pokutu ve výši 2,25 milionů eur. Navrhovatelce uložil, že ponese tři čtvrtiny vlastních nákladů řízení a nahradí tři čtvrtiny nákladů řízení Komise, a Komisi bylo uloženo, že ponese jednu čtvrtinu vlastních nákladů řízení a nahradí jednu čtvrtinu nákladů řízení navrhovatelky.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

36 Navrhovatelka uvádí tři důvody kasačního opravného prostředku. První důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva na vydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Druhý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva na obhajobu, vyplývajícího ze skutečnosti, že Komise poté, co navrhovatelce odepřela přístup ke spisu v průběhu správního řízení, část tohoto spisu ztratila. Třetí důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva navrhovatelky být vyslechnuta před tím, než Komise přijme sporné rozhodnutí.

37 Nejprve je třeba společně přezkoumat druhý a třetí důvod kasačního opravného prostředku, které se oba týkají porušení práva na obhajobu.

K druhému a třetímu důvodu kasačního opravného prostředku, které vycházejí z porušení práva na obhajobu

Argumentace účastníků řízení

38 V rámci první části druhého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že po ní uložením povinnosti prokázat, že ztracené dokumenty mohly být užitečné pro její obhajobu, žádá nemožný důkaz, jelikož tyto dokumenty nemohly být přezkoumány.

39 V rámci druhé části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že nezohlednil zásadu, podle níž stačilo, že uvedené dokumenty mohly – byť třeba jen částečně - ovlivnit sporné rozhodnutí.

40 V rámci třetí části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že se neomezil na předběžný přezkum spisu za účelem ověření, zda chybějící dokumenty mohly ovlivnit uvedené rozhodnutí, ale že nejprve rozhodl ve věci samé. Tribunál se totiž nejprve domníval, že meritorní důvod uvedený žalobkyní na podporu její žaloby na zrušení sporného rozhodnutí vycházející z neexistence

vlivu na obchod mezi členskými státy měl být zamítnut, aby z toho následně vyvodil, že dokumenty, které nebyly žalobkyni zpřístupněny, nemohly nijak ovlivnit uvedené rozhodnutí.

41 V rámci čtvrté části téhož důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že konstatoval, že neprokázala, že ztracené dokumenty mohly být užitečné pro její obhajobu, z důvodu, že před Tribunálem nevznesla žalobní důvod vycházející z neexistence dohody uzavřené s CFK, což mohla učinit bez zpřístupnění spisu, zatímco tento žalobní důvod uvedla před Komisí, a že obsah ztracených dokumentů již nikdo nemohl určit.

42 V rámci páté části druhého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že popřel jakýkoli zájem na ztracených dokumentech z důvodu, že již zamítl žalobní důvod uvedený navrhovatelkou a vycházející z neexistence vlivu na obchod mezi členskými státy, ačkoli neznal obsah těchto dokumentů, a nemohl proto vyloučit, že jí mohly umožnit formulovat dodatečné argumenty či dokonce zcela nové žalobní důvody jak ve věci samé, tak i pokud jde o výši pokuty nebo o dodržení procesních pravidel.

43 V rámci první části třetího důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že neodpověděl na její argument, podle kterého měla být vyslechnuta před přijetím sporného rozhodnutí, a to navzdory existenci výše citovaného rozsudku Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, neboť správní řízení bylo stiženo nesrovnalostmi vyplývajícími z neposkytnutí přístupu ke spisu ve fázi před přijetím tohoto rozhodnutí, čímž byla dotčena platnost přípravných opatření k tomuto rozhodnutí, protože tyto nesrovnalosti byly před přijetím sporného rozhodnutí konstatovány Tribunálem ve výše uvedeném rozsudku ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-30/91).

44 V rámci druhé části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že odmítl uznat, že před přijetím sporného rozhodnutí měla Komise vyslechnout dotčený podnik, jelikož rozsudek Tribunálu, byť byl vydán v rámci jiného řízení, dospěl k závěru o existenci vady týkající se přípravných opatření ke zrušenému rozhodnutí. Navrhovatelka v této souvislosti připomíná výše uvedený rozsudek ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-30/91), a zdůrazňuje, že řízení v projednávané věci bylo stiženo týmiž vadami jako ty, které byly uvedeny ve věci, v níž byl vydán uvedený rozsudek. Podle článku 233 ES měla Komise vyvodit všechny důsledky z rozsudku vydaného Tribunálem. Přestože bylo rozhodnutí 91/298 zrušeno Tribunálem z důvodu nedostatečného ověření, Komise měla rovněž přihlédnout k výše uvedenému rozsudku ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-30/91), který konstatoval s konečnou platností jinou nesrovnalost řízení. Komise tedy měla podle navrhovatelky přihlédnout k této vadě řízení konstatované Tribunálem za účelem zhojení vad řízení, a tudíž jí měla zpřístupnit spis a umožnit jí uplatnit všechny její písemné a ústní připomínky před přijetím sporného rozhodnutí.

45 Komise zpochybňuje přípustnost a opodstatněnost důvodů kasačního opravného prostředku a argumentů uplatněných navrhovatelkou.

Závěry Soudního dvora

46 Na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, navrhovatelka v rámci důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícího z porušení práva na přístup ke spisu nekritizuje posouzení skutkového stavu provedené Tribunálem, ale pravidla, která uplatnil v oblasti důkazního břemene, pokud jde o užitečnost dokumentů, z nichž se část ztratila. Otázka, zda Tribunál uplatnil správné právní kritérium při posuzování užitečnosti těchto dokumentů pro obhajobu navrhovatelky, představuje právní otázku podléhající přezkumu Soudního dvora v rámci řízení o kasačním opravném prostředku (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 25. ledna 2007, Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel

v. Komise, C-403/04 P a C-405/04 P, Sb. rozh. s. I-729, bod 40, a ze dne 10. července 2008, Bertelsmann a Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, Sb. rozh. s. I-4951, bod 117).

47 Právo na obhajobu je základním právem tvořícím neoddělitelnou část obecných právních zásad, jejichž respektování zajišťuje Soudní dvůr (rozsudek ze dne 7 ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 64).

48 Respektování práva na obhajobu v řízení před Komisí, jehož předmětem je uložení pokuty podniku za porušení pravidel hospodářské soutěže, vyžaduje, aby dotčenému podniku bylo umožněno užitečně vyjádřit své stanovisko k pravdivosti a relevanci dovolávaných skutkových zjištění a tvrzených okolností, jakož i k dokumentům přijatým Komisí na podporu jejího tvrzení o existenci jednání porušujícího Smlouvu (výše citovaný rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 66). Tato práva jsou zakotvena v čl. 41 odst. 2 písm. a) a písm. b) Listiny základních práv Evropské unie.

49 Jak Tribunál správně připomenul v bodě 244 napadeného rozsudku, právo na přístup ke spisu znamená, že Komise musí umožnit dotčenému podniku přezkoumat všechny dokumenty obsažené ve vyšetřovacím spise, které by mohly být relevantní pro jeho obhajobu. To zahrnuje dokumenty svědčící jak v jeho neprospěch, tak v jeho prospěch, s výhradou obchodních tajemství jiných podniků, interních dokumentů Komise a jiných důvěrných informací (výše citované rozsudky Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 315, jakož i Aalborg Portland a další v. Komise, bod 68).

50 Porušení práva na přístup ke spisu v průběhu řízení předcházejícího přijetí rozhodnutí v zásadě může vést ke zrušení tohoto rozhodnutí, pokud bylo porušeno právo na obhajobu (výše citovaný rozsudek Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 317).

51 V takovém případě není porušení, k němuž došlo, napraveno pouze tím, že přístup byl umožněn v průběhu soudního řízení (výše uvedený rozsudek Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 318). Jelikož se Tribunál omezuje na soudní přezkum vznesených žalobních důvodů, není jeho předmětem ani jeho účinkem nahradit úplné vyšetřování věci v rámci správního řízení. Opožděné obeznámení se s některými dokumenty ve spise nevrací podnik, který podal žalobu proti rozhodnutí Komise, do situace, ve které by byl, kdyby se mohl opírat o stejné dokumenty při předložení písemných a ústních vyjádření tomuto orgánu (viz výše citovaný rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 103 a uvedená judikatura).

52 Pokud je přístup ke spisu, a zejména k dokumentům ve prospěch dotyčného podniku, zajištěn ve stadiu soudního řízení, nemusí tento podnik prokázat, že kdyby měl k neoznámeným dokumentům přístup, mělo by rozhodnutí Komise odlišný obsah, ale pouze, že uvedené dokumenty mohly být užitečné pro jeho obhajobu (rozsudek ze dne 2. října 2003, Corus UK v. Komise, C-199/99 P, Recueil, s. I-11177, bod 128; výše citovaný rozsudek Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 318, a výše citovaný rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 131).

53 Ačkoli Tribunál správně připomenul tyto zásady, v bodě 263 napadeného rozsudku přesto dospěl k závěru, že „i když žalobkyně neměla přístup k veškerým dokumentům ve vyšetřovacím spise, nebránila jí tato okolnost v projednávané věci v tom, aby zajistila svou obhajobu, pokud jde o meritorní námitky, které Komise vznesla v oznámení námitek a ve [sporném]rozhodnutí“.

54 Než Tribunál dospěl k tomuto závěru, přezkoumal námitky uvedené v tomto rozhodnutí a věcné důkazy předložené na jejich podporu. Takový postup není možno kritizovat, neboť právě ve světle těchto skutečností musí být posouzena užitečnost jiných dokumentů pro obhajobu.

55 Tribunál však založil svůj závěr zejména na úvaze obsažené v bodě 262 napadeného rozsudku, podle které „[j]elikož žalobkyně nevznesla v žalobě žádný argument, jehož cílem by bylo zpochybnit existenci dohody, na kterou se zaměřuje Komise ve [sporném] rozhodnutí, nic neumožňuje předpokládat, že by mohla objevit v chybějících podspisech dokumenty, které by jí umožnily vyvrátit konstatování Komise."

56 Je třeba připomenout, že jak vyplývá z bodu 49 sporného rozhodnutí, navrhovatelka a CFK v průběhu správního řízení před Komisí zpochybnily existenci dohody, která mezi nimi měla být uzavřena. Navrhovatelka zejména tvrdila, že podporovala aktivity CFK jednostranně v době, kdy zamýšlela převzít její aktivity.

57 Kromě toho v době, kdy navrhovatelka připravovala žalobu, neměla přístup ke spisu CFK, což by mohlo vysvětlit nezpochybnění existence takové dohody v rámci žaloby.

58 Každopádně nelze účastníkovi řízení vytýkat, že uvedl nové žalobní důvody vyvolané vývojem řízení, jak to upravuje čl. 48 odst. 2 jednacího řádu Tribunálu.

59 V projednávané věci mohla navrhovatelka zaujmout stanovisko k dokumentům zajištěným v průběhu roku 1989 teprve během roku 2005. Ztráta určité části podspisů a neexistence seznamu jejich obsahu jí však neumožnily ověřit, zda mohly být chybějící dokumenty užitečné pro její obhajobu, a zda je tudíž mohla uplatnit.

60 Důsledky této ztráty z hlediska práva na obhajobu jsou o to závažnější, že podle Komise chybějící podspisy pravděpodobně obsahovaly odpovědi na žádosti o informace podané podle článku 11 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204), a tedy odpovědi CFK. Není proto vyloučeno, že navrhovatelka mohla v těchto podspisech nalézt důkazy podporující tezi, kterou zastávala v průběhu správního řízení.

61 Je třeba zdůraznit, že v projednávané věci nejde o několik chybějících dokumentů, jejichž obsah byl mohl být zrekonstruován na základě jiných zdrojů, nýbrž o celé podspisy, které pokud byly předpoklady Komise uvedené v bodě 60 tohoto rozsudku správné, mohly obsahovat podstatné důkazy z řízení konaného před Komisí a které mohly být relevantní pro obhajobu navrhovatelky.

62 Z toho vyplývá, že Tribunál tím, že v bodě 263 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že okolnost, že navrhovatelka neměla přístup ke všem dokumentům nacházejícím se ve vyšetřovacím spise, jí nezabránila v zabezpečení její obhajoby, se dopustil nesprávného právního posouzení, pokud jde o porušení práva na obhajobu Komisí, a své rozhodnutí založil na hypotéze ohledně obsahu chybějících dokumentů, který sám nemohl ověřit.

63 Pokud jde o slyšení dotyčného podniku před přijetím sporného rozhodnutí, na něž navrhovatelka poukázala ve třetím důvodu svého kasačního opravného prostředku, je třeba připomenout, že je součástí práva na obhajobu. Porušení práva na obhajobu přitom musí být přezkoumáno v závislosti na konkrétních okolnostech každého případu.

64 V bodě 165 napadeného rozsudku Tribunál správně připomněl, že pokud Komise po zrušení rozhodnutí, kterým se ukládají sankce podnikům, které porušily čl. 81 odst. 1 ES, z důvodu vady řízení týkající se výlučně podmínek jeho konečného přijetí kolegiem komisařů, přijme nové rozhodnutí v podstatě s totožným obsahem, které je založeno na týchž námitkách, není povinna dotčené podniky znovu vyslechnout (v tomto smyslu viz výše citovaný rozsudek Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, body 83 až 111).

65 V projednávané věci však nemůže být otázka vyslechnutí navrhovatelky oddělena od přístupu ke spisu. Pokud má totiž sporné rozhodnutí z podstatné části totožný obsah a je založeno na týchž námitkách, jaké byly uvedeny v prvním rozhodnutí zrušeném Tribunálem z důvodu procesní vady v závěrečné fázi řízení, a to z důvodu nesprávného ověření kolegiem komisařů, platí, že přijetí tohoto prvního rozhodnutí bylo též dotčeno vadou předcházející této naposled uvedené vadě. Jak totiž vyplývá z bodu 17 tohoto rozsudku, je nepochybné, že ve správním řízení, které vedlo k přijetí uvedeného prvního rozhodnutí, Komise navrhovatelce neposkytla všechny dokumenty nacházející se v jejím spise, konkrétně dokumenty v její prospěch.

66 Jak bylo připomenuto v bodě 17 tohoto rozsudku, v již citovaných rozsudcích ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-30/91) a ICI v. Komise (T-36/91), Tribunál konstatoval, že pokud jde o rozhodnutí 91/297 uvedené v bodě 12 tohoto rozsudku, které má spojitost se sporným rozhodnutím a bylo předmětem téhož oznámení námitek, bylo v tomto správním řízení porušeno právo na obhajobu, jelikož Komise neposkytla

dotčenému podniku dostatečný přístup k dokumentům, a zejména k těm dokumentům, které mohly být užitečné pro její obhajobu. Tribunál proto zrušil tato rozhodnutí a především připomenul, že přístup ke spisu ve věcech hospodářské soutěže vyplývá z procesních záruk určených na ochranu práva na obhajobu, a dále připomenul nezbytnost vypracovat podrobný seznam dokumentů tvořících spis, aby dotčený podnik mohl posoudit vhodnost žádosti o přístup ke konkrétním dokumentům, které mohou být užitečné pro jeho obhajobu (výše uvedené rozsudky ze dne 29 června 1995, Solvay v. Komise, T-30/91, body 59 a 101 a ICI v. Komise, T-36/91, body 69 a 111).

67 Navzdory těmto skutečnostem a judikatuře Soudního dvora potvrzující důležitost přístupu ke spisu a zejména k dokumentům ve prospěch podniku (viz zejména rozsudek ze dne 8. července 1999, Hercules Chemicals v. Komise, C-51/92 P, Recueil, s. I-4235), Komise přijala stejné rozhodnutí jako to, které bylo zrušeno z důvodu nesprávného ověření, aniž bylo zahájeno nové správní řízení, v rámci kterého vyslechla navrhovatelku poté, co jí poskytla přístup ke spisu.

68 Z toho vyplývá, že Tribunál tím, že nepřihlédl ke zvláštním okolnostem případu, a zejména tím, že vycházel ze skutečnosti, že první rozhodnutí bylo zrušeno z důvodu nesprávného ověření a že druhé rozhodnutí obsahovalo tytéž námitky, měl neprávem za to, že navrhovatelku nebylo třeba vyslechnout. Dopustil se tak nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že Komise neporušila právo na obhajobu, když nevyslechla navrhovatelku před přijetím sporného rozhodnutí.

69 Z výše uvedených úvah vyplývá, že druhý a třetí důvod kasačního opravného prostředku jsou opodstatněné a že napadený rozsudek musí být zrušen v rozsahu, v němž Tribunál tímto rozsudkem nezrušil sporné rozhodnutí z důvodu porušení práva na obhajobu.

70 První důvod kasačního opravného prostředku není namístě přezkoumávat, jelikož uznání opodstatněnosti druhého a třetího důvodu kasačního opravného prostředku má za následek zrušení napadeného rozsudku.

K žalobě podané proti spornému rozhodnutí

71 Podle článku 61 statutu Soudního dvora Evropské unie zruší Soudní dvůr rozhodnutí Tribunálu, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný. Soudní dvůr tedy může vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. Tak je tomu v projednávané věci.

72 Z bodů 47 až 69 tohoto rozsudku vyplývá, že žaloba je opodstatněná a že je třeba zrušit sporné rozhodnutí z důvodu porušení práva na obhajobu.

K nákladům řízení

73 Podle článku 122 jednacího řádu Soudního dvora, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení. Podle čl. 69 odst. 2 tohoto řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise neměla z převážné části ve věci úspěch a navrhovatelka požadovala náhradu nákladů řízení, je důvodné Komisi uložit, že ponese vlastní náklady řízení a nahradí všechny náklady vynaložené navrhovatelkou jak v řízení v prvním stupni, tak i v řízení o kasačním opravném prostředku.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) **Rozsudek Tribunálu Evropské unie ze dne 17. prosince 2009, Solvay v. Komise (T-58/01), se zrušuje.**

2) **Rozhodnutí Komise 2003/5/ES ze dne 13. prosince 2000 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (COMP/33.133 – B: Uhličitan sodný – Solvay, CFK), se zrušuje.**

3) **Evropské komisi se ukládá náhrada nákladů řízení v prvním stupni a řízení o kasačním opravném prostředku.**

Podpisy.